UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

26 päivänä marraskuuta 2013 *

Muutoksenhaku — Kilpailu — Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt — Muovisten teollisuussäkkien markkinat — Emoyhtiön joutuminen vastuuseen kilpailusääntöjen rikkomisesta, johon tytäryhtiö on syyllistynyt — Emoyhtiön yhteisvastuu tytäryhtiölle määrätyn sakon maksamisesta — Oikeudenkäynnin kohtuuton kesto unionin yleisessä tuomioistuimessa — Tehokkaan oikeussuojan periaate

Asiassa C-50/12 P,

jossa on kyse Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklaan perustuvasta valituksesta, joka on pantu vireille 26.1.2012,

Kendrion NV, kotipaikka Zeist (Alankomaat), edustajinaan advocaat P. Glazener ja advocaat T. Ottervanger,

valittajana,

ja jossa vastapuolena on

Euroopan komissio, asiamiehinään F. Castillo de la Torre ja S. Noë, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, varapresidentti K. Lenaerts, jaostojen puheenjohtajat R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, L. Bay Larsen ja M. Safjan sekä tuomarit J. Malenovský, E. Levits, A. Ó Caoimh, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, D. Šváby ja M. Berger (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: E. Sharpston,

kirjaaja: hallintovirkamies V. Tourrès,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 5.2.2013 pidetyssä istunnossa esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 30.5.2013 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

tuomion

1 Kendrion NV (jäljempänä Kendrion tai valittaja) vaatii valituksessaan unionin tuomioistuinta kumoamaan unionin yleisen tuomioistuimen asiassa T-54/06, Kendrion vastaan komissio, 16.11.2011 antaman tuomion (jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi sen kanteen [EY 81] artiklan mukaisesta menettelystä (Asia COMP/F/38.354 – Teollisuussäkit) 30.11.2005 tehdyn komission päätöksen K(2005) 4634 lopullinen (jäljempänä riidanalainen päätös) osittaiseksi kumoamiseksi sekä sille kyseisellä päätöksellä määrätyn sakon kumoamiseksi tai toissijaisesti sen määrän alentamiseksi.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

2 [EY 81] ja [EY 82] artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1), jolla korvattiin 6.2.1962 annettu neuvoston asetus N:o 17 ([EY 81] ja [EY 82] artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus) (EYVL 1962, 13, s. 204), 23 artiklan 2 ja 3 kohdassa, joilla korvattiin asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohta, säädetään seuraavaa:

”2. Komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille tai yritysten yhteenliittymille sakon, jos ne tahallaan tai tuottamuksesta:

a) rikkovat [EY 81] artiklan tai [EY 82] artiklan määräyksiä – –

– –

Kunkin rikkomiseen osallisen yrityksen tai yritysten yhteenliittymän osalta sakko on enintään kymmenen prosenttia sen edellisen tilikauden liikevaihdosta.

– –

3. Sakon suuruutta määrättäessä on otettava huomioon sekä rikkomisen vakavuus että sen kesto.”

Asian tausta ja riidanalainen päätös

3 Kendrion on Alankomaiden oikeuden nojalla perustettu osakeyhtiö.

4 Kredest Beheer BV, joka on Combattant Holding BV:n – joka puolestaan oli Kendrionin kokonaan omistama tytäryhtiö – kokonaan omistama tytäryhtiö, osti 8.6.1995 DSM NV:ltä kaikki Fardem-konsernin varat ja toiminnot Edamissa (Alankomaat) ja Beersessä (Belgia).

5 Valittaja myi vuoden 1995 marraskuussa Fardem-konsernin toiminnot Belgiassa. Kredest Beheer BV -tytäryhtiölle annettiin vuoden 1995 joulukuussa uusi nimi Fardem Holding BV. Kyseinen tytäryhtiö sulautui vuoden 2001 syyskuussa oikeudellisesti Fardem Packaging BV- ja CAT International BV -nimisten yhtiöiden kanssa. Nimi Fardem Holding muutettiin tässä yhteydessä nimeksi Fardem Packaging BV (jäljempänä Fardem Packaging).

6 British Polythene Industries plc ilmoitti vuoden 2001 marraskuussa komissiolle teollisuussäkkien alalla olevasta yhteistoimintajärjestelystä.

7 Komissio teki tarkastuksia vuoden 2002 kesäkuussa ja lähetti Fardem Packagingille tiedonsaantipyyntöjä vuosina 2002 ja 2003, minkä jälkeen se aloitti 29.4.2004 hallinnollisen menettelyn ja laati väitetiedoksiannon useiden yhtiöiden osalta, joihin muun muassa Fardem Packaging ja Kendrion kuuluivat.

8 Tällä välin Kendrion oli vuoden 2003 syyskuussa luovuttanut Fardem Packagingin jälkimmäisen johtohenkilöille.

9 Komissio teki 30.11.2005 riidanalaisen päätöksen, jonka 1 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaan Fardem Packaging ja Kendrion olivat rikkoneet EY 81 artiklaa osallistuessaan – Fardem Packaging 6.1.1982–26.6.2002 ja Kendrion 8.6.1995–26.6.2002 – sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen kokonaisuuteen muovisten teollisuussäkkien alalla Belgiassa, Saksassa, Espanjassa, Ranskassa, Luxemburgissa ja Alankomaissa vahvistamalla hintoja, sopimalla yhteisistä hintalaskelmien malleista, jakamalla markkinaosuuksia ja myyntikiintiöitä sekä asiakkaita, sopimuksia ja tilauksia, esittämällä yhteensovitettuja tarjouksia eräissä tarjouskilpailuissa ja vaihtamalla yksilöllisiä tietoja.

10 Tämän vuoksi komissio määräsi Kendrionille riidanalaisen päätöksen 2 artiklan ensimmäisen kohdan d alakohdassa 34 miljoonan euron suuruisen sakon ja täsmensi, että kyseisestä summasta Fardem Packaging oli velvollinen maksamaan yhteisvastuullisesti 2,20 miljoonaa euroa.

Valituksenalainen tuomio

11 Kendrion nosti riidanalaisesta päätöksestä kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 22.2.2006 toimittamallaan kannekirjelmällä. Se vaati, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ensisijaisesti kumoaa kyseisen päätöksen kokonaan tai osittain taikka toissijaisesti kumoaa sille mainitulla päätöksellä määrätyn sakon tai alentaa sen määrää.

12 Unionin yleinen tuomioistuin yksilöi Kendrionin esittämissä perusteluissa olevat kahdeksan kanneperustetta. Ensimmäiset seitsemän kanneperustetta koskivat EY 81 artiklan, EY 253 artiklan ja asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan rikkomista sekä useiden yleisten oikeusperiaatteiden loukkaamista siltä osin kuin ensinnäkin riidanalaisen päätöksen päätösosa oli ristiriidassa sen perustelujen kanssa; toiseksi komissio oli virheellisesti olettanut, että Kendrion ja Fardem Packaging muodostivat taloudellisen yksikön, kolmanneksi kantajan oli katsottu virheellisesti olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta, johon Fardem Packaging oli syyllistynyt; neljänneksi riidanalaisella päätöksellä valittajalle oli emoyhtiönä määrätty suurempi sakko kuin tytäryhtiölle, jonka oli katsottu olevan yhteisvastuussa, ja viidenneksi valittajaa oli kohdeltu eri tavalla kuin muita emoyhtiöitä, joiden oli katsottu olevan yhteisvastuussa rikkomisista, joihin tytäryhtiö oli syyllistynyt. Valittaja vetosi kuudenneksi mainittujen määräysten ja säännösten rikkomiseen siltä osin kuin Fardem Packagingin sakon perusmääräksi oli vahvistettu 60 miljoonaa euroa ja seitsemänneksi siltä osin kuin sille oli määrätty 34 miljoonan euron suuruinen sakko. Kahdeksas kanneperuste koski asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja [HT 65 artiklan 5 kohdan] mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa annettujen suuntaviivojen (EYVL 1998, C 9, s. 3) rikkomista.

13 Valittaja vastasi 12.1.2011 päivätyllä kirjeellä kysymykseen, jonka unionin yleinen tuomioistuin oli esittänyt sille työjärjestyksensä 64 kohdan mukaisesti ja jolla unionin yleinen tuomioistuin tiedusteli sen kantaa siihen, minkälainen vaikutus yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-97/08 P, Akzo Nobel ym. vastaan komissio, 10.9.2009 antamalla tuomiolla (Kok., s. I-8237) on sen esittämään toiseen kanneperusteeseen.

14 Kendrion väitti 9.3.2011 pidetyssä istunnossa, että oikeudenkäynti unionin yleisessä tuomioistuimessa oli kestänyt kohtuuttoman kauan. Unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi kyseisen väitteen valituksenalaisen tuomion 18 kohdassa tehottomana.

15 Tutkittuaan kaikki Kendrionin kanteensa tueksi esittämät kanneperusteet unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi kanteen kokonaisuudessaan.

Asianosaisten vaatimukset ja asian käsittelyn vaiheet unionin tuomioistuimessa

16 Kendrion vaatii, että unionin tuomioistuin

— kumoaa valituksenalaisen tuomion kokonaan tai osittain

— kumoaa riidanalaisen päätöksen kokonaan tai osittain eli sitä koskevilta osin

— kumoaa sille määrätyn sakon tai alentaa sen määrää

— toissijaisesti palauttaa asian unionin yleiseen tuomioistuimeen ja

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

17 Komissio vaatii, että unionin tuomioistuin

— hylkää valituksen ja

— velvoittaa Kendrionin korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

18 Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 24 artiklan ja työjärjestyksensä 61 artiklan mukaisesti unionin tuomioistuin kehotti asianosaisia, Euroopan parlamenttia, Euroopan unionin neuvostoa ja jäsenvaltioita vastaamaan kysymyksiin, jotka koskevat niitä perusteita, joiden nojalla voidaan arvioida oikeudenkäynnin keston kohtuullisuutta unionin yleisessä tuomioistuimessa, ja toimenpiteitä, joilla voidaan korjata kyseisen oikeudenkäynnin liian pitkän keston seuraukset.

Valituksen tarkastelu

Toinen valitusperuste

Asianosaisten lausumat

19 Valittaja moittii toisessa valitusperusteessaan – jota on tutkittava ensimmäiseksi, koska se koskee kysymystä siitä, voidaanko Kendrionin ja sen tytäryhtiön eli Fardem Packagingin katsoa muodostavan taloudellisen yksikön – unionin yleistä tuomioistuinta siitä, että se on tehnyt oikeudellisen virheen jakaessaan todistustaakan siltä osin kuin on kyse Kendrionin tytäryhtiöönsä käyttämästä ratkaisevasta vaikutusvallasta, ja siitä, että se on arvioinut virheellisesti ja perustellut puutteellisesti niitä todisteita, jotka komissio ja valittaja itse olivat tältä osin esittäneet.

20 Kendrionin mukaan komissio on osoittaakseen sen, että Kendrion ja sen tytäryhtiö muodostivat taloudellisen yksikön, nojautunut riidanalaisessa päätöksessä paitsi olettamaan siitä, että emoyhtiö käyttää tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiöön, jonka se omistaa kokonaan, myös lisätodisteisiin. Unionin yleinen tuomioistuin on kuitenkin kyseisen arvioinnin tehtyään ja huomautettuaan valituksenalaisen tuomion 33 kohdassa, että ”on tutkittava, onko komissio tehnyt arviointivirheen siltä osin kuin on kyse riidanalaisessa päätöksessä mainituista lisäseikoista sekä [valittajan] esittämistä seikoista ratkaisevaa vaikutusvaltaa koskevan olettaman kumoamiseksi”, tehnyt

mainitun tuomion 53 kohdassa oikeudellisen virheen toteamalla, että se aikoi ainoastaan ”tutkia – –, onko [valittaja] onnistunut osoittamaan vääriksi nämä neljä lisäseikkaa”. Se on siis Kendrionin mukaan jättänyt ottamatta huomioon sen, että todistustaakka kuului komissiolle.

21 Unionin yleinen tuomioistuin on lisäksi näiden lisäseikkojen virheellisen arvioinnin vuoksi tullut valituksenalaisen tuomion 68 kohdassa siihen tulokseen, että komissio oli voinut perustellusti katsoa, että valittaja ja Fardem Packaging muodostivat yhden ainoan taloudellisen yksikön. Unionin yleinen tuomioistuin ei missään tapauksessa ole valittajan mukaan perustellut päätöstään riittävästi tältä osin.

22 Vaikka unionin yleisen tuomioistuimen esittämä arviointi kyseisistä lisäseikoista olisi asianmukainen, unionin yleinen tuomioistuin on kuitenkin Kendrionin mukaan jättänyt ottamatta huomioon sen esittämät väitteet Fardem Packagingin kaupallisen itsenäisyyden osoittamiseksi tai se ei ole tutkinut niitä riittävästi.

23 Komission mielestä valittajan valituksensa tueksi esittämä toinen valitusperuste on hylättävä.

24 Kun komissio totesi Kendrionin olevan vastuussa rikkomisesta, johon Fardem Packaging oli syyllistynyt, se nojautui yksinomaan siihen, että Fardem Packaging oli tosiseikkojen tapahtuma-aikaan valittajan kokonaan omistama tytäryhtiö, ja olettamaan siitä, että emoyhtiö käyttää tällaisessa tilanteessa ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiöönsä Vaikka riidanalaisessa päätöksessä mainitaan neljä lisäseikkaa, joilla pyritään osoittamaan tällaisen vaikutusvallan olemassaolo, niitä ei kuitenkaan ole komission mukaan pidetty ratkaisevina.

25 Komissio huomauttaa unionin yleisen tuomioistuimen tekemästä arvioinnista, joka koskee niiden lisäseikkojen todistusarvoa, jotka riidanalaisessa päätöksessä mainitaan Kendrionin esittäminä todisteina sen osoittamiseksi, ettei Kendrion ole käyttänyt ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiöönsä, ettei Kendrionin perusteluja voida ottaa tutkittavaksi.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

26 Nyt käsiteltävän valitusperusteen arvioimiseksi on palautettava mieliin Kendrionin ensimmäisessä oikeusasteessa esittämät perustelut.

27 Kuten valituksenalaisen tuomion 31 ja 32 kohdasta ilmenee, valittaja on edellä mainitussa asiassa Akzo Nobel ym. vastaan komissio annetun tuomion julistamisen jälkeen luopunut väittämästä, että pelkästään se, että emoyhtiö omistaa tytäryhtiön kokonaan, ei riittäisi perustamaan kumottavissa olevaa olettamaa siitä, että kyseinen emoyhtiö käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä toimintaan. Valittaja on kuitenkin vedonnut asiassa T-24/05, Alliance One International ym. vastaan komissio, 27.10.2010 annetun tuomion (Kok., s. II-5329) 155 kohtaan ja väittänyt, että jos komissio perustaa olettaman siitä, että emoyhtiö käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiöönsä, paitsi siihen, että emoyhtiö omistaa tytäryhtiön kokonaisuudessaan, myös lisäseikkoihin, on tarkastettava, osoittavatko nämä seikat oikeudellisesti riittävällä tavalla sen, että emoyhtiö käyttää tosiasiallisesti tällaista vaikutusvaltaa tytäryhtiön toimintaan.

28 Tässä yhteydessä on huomautettava, että komissio on käsiteltävässä asiassa viitannut riidanalaisen päätöksen 580 perustelukappaleessa nimenomaisesti olettamaan siitä, että emoyhtiö tosiasiallisesti käyttää kokonaan omistamaansa tytäryhtiöön ratkaisevaa vaikutusvaltaa, ennen kuin se on riidanalaisen päätöksen 584 perustelukappaleessa todennut, että kyseistä lähestymistapaa tarkennetaan tapauskohtaisesti kunkin kyseessä olevan yrityksen osalta. Komissio on Fardem Packagingia koskevissa perustelukappaleissa huomauttanut aluksi saman päätöksen 590 perustelukappaleessa, että Kendrion omisti väliyhtiön kautta Fardem Packagingin kokonaan ja että se oli tämän toteamuksen johdosta

päättänyt osoittaa Kendrionille väitetiedoksiannon. Se on toiseksi maininnut kyseisen päätöksen 594–597 perustelukappaleessa lisäseikkoja, jotka ovat tulleet esiin hallinnollisen menettelyn myöhemmässä vaiheessa ja jotka sen mukaan osoittivat Kendrionin käyttävän vaikutusvaltaa tytäryhtiöönsä.

29 Unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisessa tuomiossa noudattamaa päättelyä on tutkittava tässä asiayhteydessä. Unionin yleinen tuomioistuin palautti ensin valituksenalaisen tuomion 49–51 kohdassa mieliin sitä olettamaa koskevan oikeuskäytännön, jonka mukaan emoyhtiö käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa kokonaan omistamaansa tytäryhtiöön, ja totesi sen jälkeen vielä saman tuomion 52 kohdassa, että kyseisen olettaman kumoamiseksi ”yhtäältä emoyhtiön on annettava komission arvioitavaksi kaikki seikat, jotka liittyvät sen tytäryhtiön ja sen itsensä välisiin organisatorisiin, taloudellisiin ja oikeudellisiin yhteyksiin – – ja toisaalta komissio on puolestaan todellakin velvollinen arvioimaan kaikkia niihin yhteyksiin liittyviä seikkoja, jotka voivat osoittaa, että tytäryhtiö toimii itsenäisesti emoyhtiöönsä nähden ja etteivät nämä kaksi yhtiötä siis muodosta taloudellista yksikköä”.

30 Unionin yleinen tuomioistuin huomautti valituksenalaisen tuomion 53 kohdassa, ettei komissio ollut käsiteltävässä asiassa vedonnut ainoastaan siihen, että valittaja omisti Fardem Packagingin kokonaan, vaan se oli viitannut myös neljään muuhun lisäseikkaan. Unionin yleinen tuomioistuin päätteli tämän perusteella olevan tarpeen tutkia, oliko valittaja onnistunut osoittamaan vääriksi nämä neljä lisäseikkaa. Se teki näin mainitun tuomion 54–60 kohdassa, minkä jälkeen se tutki kyseisen tuomion 63–67 kohdassa seikat, jotka valittaja esitti sen olettaman kumoamiseksi, jonka mukaan valittaja käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä toimintaan.

31 Unionin yleinen tuomioistuin päätteli valituksenalaisen tuomion 68 kohdassa, että ”[valittaja] ei ollut onnistunut kumoamaan komission esittämien lisätodisteiden enemmistöllä olevaa todistusarvoa eikä olettamaa siitä, että [valittaja] käyttää tosiasiallista määräysvaltaa tytäryhtiönsä toimintaan”.

32 Kun otetaan huomioon unionin yleisen tuomioistuimen näin esittämä päättely, on mahdotonta hyväksyä valittajan perusteluja, joiden mukaan unionin yleinen tuomioistuin olisi valituksenalaisen tuomion 53 kohdassa tehnyt oikeudellisen virheen asettaessaan sille velvollisuuden ”osoittaa vääriksi” komission riidanalaisessa päätöksessä esittämät neljä lisäseikkaa, vaikka valittajan mukaan komission olisi pitänyt osoittaa mainittujen seikkojen todistusarvo. Mainitun tuomion 54–60 kohdasta ilmenee näet yhtäältä, että unionin yleinen tuomioistuin on tutkinut näiden lisäseikkojen todistusarvoa ja päätellyt, että valittaja oli onnistunut kumoamaan vain yhden ainoan lisätodisteen todistusarvon. Saman tuomion 63–67 kohdasta seuraa toisaalta, ettei Kendrion ole onnistunut kumoamaan olettamaa siitä, että se käyttää tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiöönsä.

33 Nyt käsiteltävä asia eroaa siis yhdistetyistä asioista C-628/10 P ja C-14/11 P, Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco vastaan komissio sekä komissio vastaan Alliance One International ym., joissa annettiin tuomio 19.7.2012. Tässä yhteydessä on nimittäin riittävää huomauttaa, että ensimmäisenä oikeusasteena antamassaan tuomiossa unionin yleinen tuomioistuin oli todennut, ettei mikään riidanalaisessa päätöksessä esitetyistä lisätodisteista voinut vahvistaa olettamaa siitä, että emoyhtiö käytti tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiöönsä (em. yhdistetyt asiat Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco v. komissio sekä komissio v. Alliance One International ym., tuomion 54 kohta).

34 Unionin yleinen tuomioistuin on siis oikeudellista virhettä tekemättä todennut valituksenalaisen tuomion 68 kohdassa, että kun otetaan huomioon yhtäältä olettama siitä, että emoyhtiö käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa kokonaan omistamaansa tytäryhtiöön, ja toisaalta ne kolme lisätodistetta, jotka vahvistavat tällaisen ratkaisevan vaikutusvallan, ”komissio saattoi – – perustellusti katsoa, että [valittaja] ja Fardem Packaging muodostivat yhden ainoan taloudellisen yksikön ja että näin ollen [valittajan] voitiin katsoa olevan vastuussa Fardem Packagingin kilpailua rajoittavasta toiminnasta”.

35 Kendrion väittää, että valituksenalaisen tuomion perustelut, jotka koskevat unionin yleisen tuomioistuimen tekemää arviointia tutkituista todisteista, ovat puutteelliset, ja tästä on huomautettava, että tällä väitteellä pyritään todellisuudessa kyseenalaistamaan mainittu arviointi. Tästä – ja siltä osin kuin Kendrion väittää myös, että unionin yleinen tuomioistuin on arvioinut näitä todisteita virheellisesti – on riittävää huomauttaa, että näytön arviointi kuuluu unionin yleisen tuomioistuimen toimivaltaan eikä unionin tuomioistuimen tehtävänä ole tutkia arvioinnin laillisuutta valituksen yhteydessä.

36 Edellä esitetyistä seikoista seuraa, että Kendrionin valituksensa tueksi esittämä toinen valitusperuste on hylättävä.

Ensimmäinen valitusperuste

Asianosaisten lausumat

37 Kendrion väittää ensimmäisessä valitusperusteessaan unionin yleisen tuomioistuimen tehneen oikeudellisen virheen ja perustelleen valituksenalaisen tuomion ristiriitaisesti ja puutteellisesti, koska se on valituksenalaisen tuomion 22–30 kohdassa todennut komission esittäneen oikeudellisesti riittävällä tavalla ne syyt, joiden johdosta komissio on määrännyt valittajalle suuruudeltaan suuremman sakon kuin mistä sen tytäryhtiön eli Fardem Packagingin on vastattava.

38 Unionin yleinen tuomioistuin huomautti ensin valituksenalaisen tuomion 22 kohdassa, että ”toimen normatiivista osaa ei voida erottaa toimen perusteluista, joten toimea on tulkittava ottamalla tarvittaessa huomioon sen antamiseen johtaneet syyt”, minkä jälkeen se päätteli mainitun tuomion 29 kohdassa, että ”vaikka riidanalaisen päätöksen 2 artiklan ensimmäisen kohdan d alakohta on laadittu epäselvästi, sen ulottuvuus ja sisältö ovat kuitenkin täysin ymmärrettäviä kyseisen päätöksen perustelukappaleiden nojalla”.

39 Kendrion, jonka mukaan riidanalaisen päätöksen päätösosa on ristiriidassa sen perustelujen kanssa, moittii unionin yleistä tuomioistuinta siitä, ettei se ole soveltanut asianmukaisesti valituksenalaisen tuomion 22 kohdassa esitettyä periaatetta. Unionin yleinen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 24 ja 25 kohdassa jättänyt ottamatta huomioon sen, että saman päätöksen perustelukappaleiden mukaan komissio katsoi Kendrionin olevan yksi niistä emoyhtiöistä, jotka ovat yhteisvastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta, joihin niiden tytäryhtiöt ovat syyllistyneet, ja sen voitiin siis katsoa olevan yhteisvastuussa Fardem Packagingille määrätyn sakon maksamisesta. Mainitun päätöksen päätösosassa komissio on kuitenkin Kendrionin mukaan kääntänyt roolit määräämällä sakon Kendrionille ja katsomalla Fardem Packagingin olevan osittain yhteisvastuussa sen maksamisesta. Kyseisen päätöksen päätösosaa ei ole pelkästään laadittu ”epäselvästi” – kuten unionin yleinen tuomioistuin on todennut – vaan se on myös ristiriidassa sen perustelukappaleiden kanssa.

40 Komissio väittää, että emoyhtiöt ja tytäryhtiöt ovat samalla tavalla vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta. Emoyhtiöiden yhteisvastuun ja tytäryhtiöiden oman vastuun välillä ei ole olemassa mitään eroa, ja niiden kaikkien katsotaan olevan yhteisvastuussa, koska ne ovat osa sitä taloudellista yksikköä, joka on rikkonut kilpailusääntöjä.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

41 On huomautettava, että SEUT 296 artiklan mukainen perusteluvelvollisuus määräytyy kyseisen säädöksen, päätöksen tai muun toimen luonteen mukaan, ja perusteluista on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmettävä toimen tehneen toimielimen päättely siten, että niille, joita toimenpide

koskee, selviävät sen syyt, ja että toimivaltainen tuomioistuin voi tutkia toimenpiteen laillisuuden (ks. mm. em. yhdistetyt asiat Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco v. komissio ja komissio v. Alliance One International ym., tuomion 72 kohta).

42 Yksittäistapausta koskevien päätösten osalta unionin tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että velvollisuudella perustella yksittäistapausta koskeva päätös on tarkoitus antaa tuomioistuimelle mahdollisuus tutkia päätöksen laillisuus sekä antaa asianosaiselle riittävät tiedot sen arvioimiseksi, onko päätös mahdollisesti virheellinen, jolloin sen pätevyys voidaan riitauttaa (ks. mm. em. yhdistetyt asiat Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco v. komissio sekä komissio v. Alliance One International ym., tuomion 73 kohta).

43 Arvioitaessa riidanalaisen päätöksen perustelujen riittävyyttä niiden syiden osalta, joiden vuoksi Kendrionille on kyseisen päätöksen 2 artiklan ensimmäisen kohdan d alakohdassa määrätty emoyhtiönä sakko, jonka maksamisesta Fardem Packagingin on sen tytäryhtiönä katsottu olevan osittain yhteisvastuussa, on lähdettävä siitä, että – kuten nyt käsiteltävän valituksen toisesta valitusperusteesta tehdystä arvioinnista ilmenee – komissio on voinut perustellusti katsoa, että Kendrion ja Fardem Packaging muodostivat yhden ainoan taloudellisen yksikön, ja siis, että valittajan voitiin katsoa olevan vastuussa Fardem Packagingin kilpailua rajoittavasta toiminnasta (ks. tämän tuomion 34 kohta).

44 Unionin yleinen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 25 kohdassa huomauttanut, että ”riidanalaisessa päätöksessä on lukuisia selityksiä niistä syistä, joiden johdosta komissio katsoi, että emoyhtiöiden ja niiden tytäryhtiöiden oli katsottava olevan yhteisvastuussa rikkomisesta,” ja se on todennut, että näitä syitä on selitetty yleisesti kyseisen päätöksen 577–583 perustelukappaleessa ja erityisemmin sen 587–599 perustelukappaleessa. Unionin yleinen tuomioistuin on saman tuomion 26 kohdassa todennut, että ”näistä selityksistä ilmenee, että komissio on määrännyt [valittajalle] sakon siitä syystä, että se muodosti vuosina 1995–2003 yhden ainoan taloudellisen yksikön Fardem Packagingin kanssa,” ja että tästä ilmeni, että koska valittajan voitiin katsoa olevan vastuussa Fardem Packagingin kilpailua rajoittavasta toiminnasta sen vuoksi, että molemmat kuuluivat samaan taloudelliseen yksikköön, ”[valittajan] oletetaan tämän rikkomisesta vastuussa olevaksi katsomisen johdosta syyllistyneen itse kilpailusääntöjen rikkomiseen”.

45 On vielä todettava, että komission tältä osin esittämien perustelujen lisäksi riidanalaisen päätöksen 578–580 perustelukappaleessa on esitetty vielä lukuisia viittauksia asiaa koskevaan unionin yleisen tuomioistuimen sekä unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön.

46 Unionin yleinen tuomioistuin on siis perustellusti katsonut, että riidanalaisen päätöksen perustelut olivat riittävät siten, että valittaja saattoi ymmärtää ne perusteet, joiden pohjalta sen vastuun oli katsottu syntyneen.

47 Koska Kendrionin vastuu perustui – kuten unionin yleisen tuomioistuimen toteamuksista ilmenee – sen taloudellisen yksikön, jonka se muodosti tytäryhtiönsä kanssa, yksilöllisen vastuun periaatteeseen (ks. vastaavasti mm. asia C-440/11 P, komissio v. Stichting Administratiekantoor Portielje, tuomio 11.7.2013, 37–39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), valittaja ei voi väittää, että riidanalaisen päätöksen 2 artiklan ensimmäisen kohdan d alakohta olisi – siltä osin kuin siinä määrätään sille oma sakko – ristiriidassa kyseisen päätöksen perustelujen kanssa.

48 Riidanalaisen päätöksen mainitussa säännöksessä katsotaan, että tytäryhtiö Fardem Packaging on yhteisvastuussa Kendrionille emoyhtiönä määrätystä sakon osasta, ja tästä on todettava, kuten unionin yleinen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 29 kohdassa tehnyt, että vaikka kyseisen säännöksen sanamuoto on epäselvä, sen ulottuvuus ja sisältö ovat kuitenkin täysin ymmärrettäviä riidanalaisen päätöksen perustelukappaleiden ja erityisesti – kuten unionin yleinen tuomioistuin huomauttaa valituksenalaisen tuomion 28 kohdassa – sen 814 ja 815 perustelukappaleen nojalla.

Näistä perustelukappaleista näet ilmenee, että se, että Fardem Packagingille on määrätty sakko, joka on suuruudeltaan tuntuvasti pienempi kuin sen emoyhtiölle määrätty sakko, perustuu asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa vahvistetun 10 prosentin ylärajan soveltamiseen.

49 Kendrion väittää, ettei sille olisi voitu määrätä suuruudeltaan suurempaa sakkoa kuin mistä Fardem Packagingin oli vastattava, ja tästä on todettava, että kyseinen väite sekoittuu väitteeseen, joka muodostaa kolmannen valitusperusteen ensimmäisen osan, jota tutkitaan jäljempänä.

50 Edellä esitetystä seuraa, että valituksen tueksi esitetty ensimmäinen valitusperuste on hylättävä.

Kolmas valitusperuste

51 Kendrionin valituksensa tueksi esittämässä kolmannessa valitusperusteessa on kolme erillistä osaa, joita on tutkittava peräkkäin.

Kolmannen valitusperusteen ensimmäinen osa

– Asianosaisten lausumat

52 Kendrion moittii unionin yleistä tuomioistuinta siitä, että se on tulkinnut virheellisesti yhteisvastuun käsitettä.

53 Kendrian viittaa asiassa C-90/09 P, General Química ym. vastaan komissio, 20.1.2011 annetun tuomion (Kok., s. I-1) 40 ja 89 kohtaan ja väittää, että kyseisessä tuomiossa vahvistetaan oikeussääntö, jonka mukaan komissio voi sen olettaman perusteella, jonka mukaan emoyhtiö käyttää tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa kokonaan omistamaansa tytäryhtiöön, katsoa emoyhtiön olevan yhteisvastuussa tytäryhtiölle määrätyn sakon maksamisesta. Yhteisvastuun käsite, jonka olemassaolon syynä on tarve taata sakon tehokas perintä, merkitsee siis sitä, että emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa ainoastaan tytäryhtiölle määrätyn sakon maksamisesta.

54 Komissio kiistää nämä perustelut samoilla perusteilla, joihin se on vedonnut vastatessaan ensimmäiseen valitusperusteeseen.

– Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

55 Alustavasti on huomautettava, että Kendrionin vastuu emoyhtiönä sekä Fardem Packagingin vastuu entisenä tytäryhtiönä perustuvat siihen, että nämä yhtiöt muodostivat kumpikin osan sitä taloudellista yksikköä, joka on rikkonut EY 81 artiklaa. Kuten unionin yleinen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 26 kohdassa huomauttanut, valittajan katsotaan tästä syystä syyllistyneen itse unionin oikeuden kilpailusääntöjen rikkomiseen.

56 Tästä seuraa, että sakon maksamisen osalta tällaisen taloudellisen yksikön muodostavan kahden yhtiön välillä oleva yhteisvastuusuhde ei voi olla vain eräänlainen vakuus, jonka emoyhtiö antaa taatakseen tytäryhtiölle määrätyn sakon maksamisen.

57 Käsiteltävässä tapauksessa – kuten unionin yleinen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 87 kohdassa todennut – se summa, jota komissio on pitänyt asianmukaisena seuraamuksena siitä, että Fardem Packaging on osallistunut yhteistoimintajärjestelyyn yli 20 vuoden ajan, ei vastaa riidanalaisen päätöksen päätösosassa mainittua 2,20 miljoonan euron summaa vaan 60 miljoonan euron summaa eli summaa, joka on suurempi kuin Kendrionin osalta vahvistettu 34 miljoonan euron summa sen ajanjakson osalta, jolloin Kendrion ja Fardem Packaging muodostivat yhden ja saman EY 81 artiklassa tarkoitetun yrityksen. Kuten unionin yleinen tuomioistuin on saman tuomion 89 kohdassa todennut,

se, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä määrännyt valittajalle 34 miljoonan euron suuruisen sakon ja Fardem Packagingille 2,20 miljoonan euron suuruisen sakon, selittyy sillä, että Fardem Packagingiin on sovellettu asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa vahvistettua 10 prosentin ylärajaa. Unionin yleinen tuomioistuin on tässä yhteydessä katsonut perustellusti mainitun tuomion 92 ja 93 kohdassa, että jos emoyhtiön ja sen tytäryhtiön kaltaiset kaksi erillistä oikeushenkilöä eivät muodosta enää EY 81 artiklassa tarkoitettua yritystä sen päätöksen tekemisajankohtana, jolla niille määrätään sakkoa kilpailusääntöjen rikkomisesta, niillä kummallakin on oikeus siihen, että niihin sovelletaan erikseen liikevaihtoon perustuvaa 10 prosentin ylärajaa, ja että tämän perusteella Kendrion ei voinut vaatia, että siihen olisi sovellettava sen aikaisemman tytäryhtiön osalta vahvistettua ylärajaa.

58 Kendrionin väitteet, joiden mukaan sitä ei voitu velvoittaa maksamaan sen tytäryhtiölle määrättyä sakkoa suurempaa sakkoa, ovat siten perusteettomia, ja ne on näin ollen hylättävä.

Kolmannen valitusperusteen toinen osa

– Asianosaisten lausumat

59 Kendrion moittii unionin yleistä tuomioistuinta siitä, ettei se ole ottanut huomioon sitä, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä loukannut yhdenvertaisen kohtelun periaatetta.

60 Kendrion väittää olevansa ainoa emoyhtiö, jolle on määrätty suuruudeltaan suurempi sakko kuin mistä sen tytäryhtiön on vastattava sellaisesta kilpailusääntöjen rikkomisesta, johon sen tytäryhtiö on syyllistynyt ja johon se ei itse ole emoyhtiönä osallistunut. Unionin yleinen tuomioistuin on Kendrionin mukaan perustellut valituksenalaisen tuomion 109 kohdassa tämän erilaisen kohtelun virheellisesti asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla liikevaihtoon perustuvalla 10 prosentin ylärajalla. Kyseisen ylärajan soveltaminen voi selittää eron sakon määrässä muttei sitä periaatteellista eroa, jonka komissio on tehnyt Kendrionin ja muiden emoyhtiöiden välillä.

61 Komission mielestä unionin yleinen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 109 kohdassa katsonut perustellusti riidanalaisesta päätöksestä ilmenevän, että komissio on soveltanut yhtä ja samaa menetelmää määrittääkseen kaikille kyseisen päätöksen adressaateille määrättävien sakkojen suuruuden. Se, että kahdessa tapauksessa kyseinen menetelmä on johtanut siihen, että emoyhtiölle on määrätty tytäryhtiölle määrättyä sakkoa suurempi sakko, on vain seurausta valitun laskentamenetelmän johdonmukaisesta soveltamisesta.

– Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

62 Yhdenvertaisen kohtelun yleinen periaate unionin oikeuden yleisenä periaatteena edellyttää, että toisiinsa rinnastettavia tapauksia ei kohdella eri tavalla eikä erilaisia tapauksia kohdella samalla tavalla, ellei tällaista kohtelua voida objektiivisesti perustella (ks. mm. asia C-127/07, Arcelor Atlantic ja Lorraine ym., tuomio 16.12.2008, Kok., s. I-9895, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

63 Erityisesti on todettava, että sakon suuruutta määritettäessä yrityksiä, jotka ovat olleet osallisina EY 81 artiklan vastaisessa sopimuksessa tai yhdenmukaistetussa menettelytavassa, ei saada kohdella syrjivästi soveltamalla niihin eri laskentamenetelmiä (ks. mm. em. yhdistetyt asiat Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco v. komissio ja komissio v. Alliance One International ym., tuomion 58 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

64 Käsiteltävässä asiassa valittaja ei riitauta unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 109 kohdassa esittämää toteamusta, jonka mukaan ”riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että komissio on soveltanut yhtä ja samaa menetelmää määrittääkseen kaikille niille riidanalaisen päätöksen adressaateille, mukaan lukien [valittaja], määrättävien sakkojen suuruuden, joiden katsottiin olevan

emoyhtiöinä vastuussa yhteistoimintajärjestelyyn osallisena olleesta tytäryhtiöstä”. Se katsoo sitä vastoin joutuneensa syrjinnän kohteeksi, koska se on kaikista mainitun päätöksen adresaatteina olevista emoyhtiöistä ainoa, jolle on määrätty suurempi sakko kuin mistä sen tytäryhtiön on vastattava, vaikka se ei ollutkaan osallisena siihen kilpailusääntöjen rikkomiseen, johon sen tytäryhtiö on syyllistynyt.

65 Yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaaminen erilaisen kohtelun vuoksi edellyttää kuitenkin, että kyseessä olevat tapaukset ovat toisiinsa rinnastettavissa, kun tarkastellaan näille tapauksille ominaisia seikkoja (ks. mm. em. asia Arcelor Atlantic ja Lorraine ym., tuomion 25 kohta).

66 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 104 kohdassa huomauttanut, Kendrionin tilanne oli toisiin emoyhtiöihin nähden siinä mielessä erityinen, että Kendrion oli myynyt tytäryhtiönsä vuoden 2003 syyskuussa, joten se ei muodostanut enää taloudellista yksikköä tytäryhtiönsä kanssa sen tilivuoden aikana, jota on asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan mukaan pidettävä merkityksellisenä yrityksen kokonaisliikevaihtoon perustuvaa 10 prosentin ylärajaa laskettaessa.

67 Tämän erityispiirteen johdosta komissio on näiden kummankin kyseessä olevan yhtiön osalta laskenut mainitun ylärajan erikseen liikevaihdon perusteella sellaisena, kuin se oli riidanalaisen päätöksen tekemistä edeltävän tilivuoden aikana.

68 Koska valittajan väittämä erilainen kohtelu selittyy valittajalle ominaisella seikalla, valittaja ei siis voi menestyksekkäästi väittää, että yhdenvertaisen kohtelun periaatetta on loukattu sen vahingoksi.

Kolmannen valitusperusteen kolmas osa

69 Kendrion väittää, että unionin yleisen tuomioistuimen päättely on ristiriitainen ja että siinä on aukkoja. Unionin yleinen tuomioistuin on ensin todennut valituksenalaisen tuomion 51 kohdassa, että jos osoitetaan, että emoyhtiö ja tytäryhtiö muodostavat taloudellisen kokonaisuuden, komissiolla on mahdollisuus katsoa, että vastuu kilpailusääntöjä rikkovasta toiminnasta kuuluu emoyhtiölle, tytäryhtiölle tai emoyhtiölle ja tytäryhtiölle yhteisesti, se on tämän jälkeen kuitenkin hyväksynyt virheellisesti, että komissio oli käsiteltävässä tapauksessa oikeutettu turvautumaan neljänteen mahdollisuuteen eli katsomaan, että tytäryhtiö oli yhteisvastuussa emoyhtiölle määrätyn sakon tietyn osan maksamisesta.

70 Tästä on riittävää todeta, että Kendrionin väitteissä ei oteta huomioon sitä, että se itse ja sen tytäryhtiö muodostivat osan sitä yritystä, joka on rikkonut EY 81 artiklaa. Kuten tämän tuomion 55 kohdasta ilmenee, valituksenalaisen tuomion 87–89 kohdassa selitetään yksiselitteisesti, että riidanalaisen päätöksen 2 artiklan ensimmäisen kohdan d alakohdassa Fardem Packagingille määrätty sakko perustuu sen omaan vastuuseen rikkomisesta.

71 Koska yhtäkään kolmannen valitusperusteen kolmesta osasta ei voida hyväksyä, kyseinen valitusperuste on hylättävä kokonaisuudessaan.

Neljäs valitusperuste

Asianosaisten lausumat

72 Kendrionin valituksensa tueksi esittämä neljäs valitusperuste koskee valituksenalaisen tuomion 18 kohtaa, jossa unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi tehottomana väitteen, joka perustui oikeudenkäynnin Kendrionin mukaan kohtuuttomaan kestoon unionin yleisessä tuomioistuimessa. Unionin yleinen tuomioistuin katsoi tässä yhteydessä, että sen harjoittama tuomioistuinvalvonta

koskee ainoastaan riidanalaista päätöstä ja että ”kyseisen päätöksen laillisuutta voidaan arvioida ainoastaan niiden tosiseikkojen ja olosuhteiden perusteella, jotka komissiolla oli tiedossaan päätöksen tekemisajankohtana”.

73 Valittaja päättelee tästä unionin yleisen tuomioistuimen katsovan, ettei se ole toimivaltainen ottamaan kantaa virheisiin, jotka ovat tapahtuneet siinä käydyn oikeudenkäynnin aikana, eikä korjaamaan niitä. Valittaja riitauttaa tämän arvioinnin ja väittää, että silloin kun on kyse yleisten oikeusperiaatteiden – jotka on taattu Euroopan unionin perusoikeuskirjalla (jäljempänä perusoikeuskirja) ja Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetulla ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyllä yleissopimuksella ja joihin käsittelyaikojen kohtuullisuuden periaate kuuluu – loukkaamisesta, unionin yleinen tuomioistuin on jopa velvollinen puuttumaan asiaan. Koska unionin yleinen tuomioistuin on etukäteen kieltäytynyt tutkimasta omaa toimintaansa sen käsiteltäväksi saatetussa konkreettisessa tapauksessa, se on siis rikkonut unionin oikeutta, ja kyseinen rikkominen oikeuttaa kumoamaan valituksenalaisen tuomion.

74 Kendrion vaatii toissijaisesti sille määrätyn sakon kumoamista tai sen määrän alentamista. Se väittää tässä yhteydessä, että vaikka unionin yleinen tuomioistuin ei itse olisikaan toimivaltainen alentamaan komission päätöksessä määrätyn sakon määrää sen vuoksi, että oikeudenkäynti siinä on kestänyt kohtuuttoman kauan, mikään ei estä unionin tuomioistuinta kuitenkaan ottamasta tähän perustavanlaatuiseen seikkaan kantaa oikeussubjektien oikeusvarmuuden vuoksi ja tekemästä tästä tarvittavat päätelmät.

75 Kendrion viittaa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistettuihin arviointiperusteisiin ja korostaa ensimmäisessä oikeusasteessa käydyn oikeudenkäynnin kestoa, joksi se arvioi kuusi vuotta ja yhdeksän kuukautta. Se huomauttaa, että asian merkitys oli sen kannalta huomattava, koska sakon määrä merkitsee sen nettovoittoa moninkertaisena ja vastaa puolta sen omista varoista. Kyseinen sakko vahingoittaa lisäksi sen mainetta ja vaikeuttaa hyvin vakavasti sen investointi- ja laajennusmahdollisuuksia. Näiden seikkojen nojalla valittaja katsoo, että 5 prosentin alennus sille määrätyn sakon määrästä olisi oikeutettu.

76 Komissio kiistää ensisijaisesti väitteen, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen kieltäytyessään tutkimasta omaa toimintaansa, koska yhtäältä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan oikeudenkäynnin kesto unionin yleisessä tuomioistuimessa ei voi johtaa riidanalaisen päätöksen kumoamiseen ja toisaalta unionin yleistä tuomioistuinta ei ole tarkoituksenmukaista velvoittaa tarkastamaan kumoamiskanteen yhteydessä, onko se antanut oikeusriidan asianosaisille tehokasta oikeussuojaa, sillä tällöin unionin yleinen tuomioistuin olisi tuomari omassa asiassaan. Komissio esittää toissijaisesti epäilyksensä siitä, onko unionin yleinen tuomioistuin loukannut käsiteltävässä asiassa periaatetta, joka koskee tuomion antamista kohtuullisessa ajassa.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

77 Heti alkuun on huomautettava, että perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan mukaan ”jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa”. Kuten unionin tuomioistuin on useaan otteeseen todennut, kyseinen artikla liittyy tehokasta oikeussuojaa koskevaan periaatteeseen (ks. mm. asia C-385/07 P, Der Grüne Punkt - Duales System Deutschland v. komissio, tuomio 16.7.2009, Kok., s. I-6155, 179 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

78 Tästä syystä kyseistä oikeutta, jonka on ennen perusoikeuskirjan voimaantuloa vahvistettu olevan unionin yleinen oikeusperiaate, sovelletaan oikeudenkäynnissä, jonka kohteena on komission päätös (ks. mm. em. asia Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland v. komissio, tuomion 178 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

79 Käsiteltävässä asiassa unionin yleinen tuomioistuin on hylännyt tehottomana ja sitä tutkimatta väitteen, joka koski tuomion antamista kohtuullisessa ajassa koskevan periaatteen loukkaamista ja johon Kendrion oli vedonnut suullisessa käsittelyssä, koska tuomioistuinvalvonta, jota sen on harjoitettava, koski ainoastaan riidanalaisen päätöksen laillisuutta.

80 Mainitun hylkäämisen perusteltavuuden arvioimiseksi on täsmennettävä, mitkä ovat kyseessä olevalla asianosaisella olevat korjaus- ja oikeussuojakeinot silloin, kun kyseistä periaatetta loukataan.

81 Alustavasti on huomautettava, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan on niin, että sen perusteella, ettei tuomiota ole annettu kohtuullisessa ajassa, mikä on perusoikeuden loukkaamista merkitsevä oikeudenkäyntivirhe, kyseessä olevalla asianosaisella on oltava mahdollisuus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin, joilla hänelle tarjotaan asianmukaista oikaisua (ks. asia Kudla v. Puola, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 26.10.2000, Recueil des arrêts et décisions 2000 XI, 156 ja 157 kohta).

82 Jos valittaja vaatii valituksenalaisen tuomion kumoamista ja toissijaisesti sille määrätyn sakon määrän alentamista, on huomautettava oikeuskäytännössä jo katsotun, että silloin, kun ei ole olemassa mitään viitteitä siitä, että oikeudenkäynnin kohtuuton kesto unionin yleisessä tuomioistuimessa on vaikuttanut asian ratkaisun sisältöön, se, ettei tuomiota ole annettu kohtuullisessa ajassa, ei voi johtaa valituksenalaisen tuomion kumoamiseen (ks. vastaavasti em. asia Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland v. komissio, tuomion 190 ja 196 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

83 Tämä oikeuskäytäntö perustuu muun muassa siihen näkökohtaan, että jos mikään ei viittaa siihen, että sillä, ettei tuomiota ole annettu kohtuullisessa ajassa, on ollut vaikutusta asian ratkaisun sisältöön, valituksenalaisen tuomion kumoamisella ei korjata sitä, että unionin yleinen tuomioistuin on loukannut tehokkaan oikeussuojan periaatetta (em. asia Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland v. komissio, tuomion 193 kohta).

84 Käsiteltävässä asiassa valittaja ei ole esittänyt unionin tuomioistuimelle mitään seikkaa, jonka perusteella voitaisiin katsoa, että sillä, ettei unionin yleinen tuomioistuin ole antanut tuomiota kohtuullisessa ajassa, on voinut olla vaikutusta unionin yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetun asian ratkaisun sisältöön.

85 Tästä seuraa, että valituksen tueksi esitetty neljäs valitusperuste ei voi johtaa valituksenalaisen tuomion kumoamiseen kokonaisuudessaan.

86 Valittaja moittii unionin yleistä tuomioistuinta siitä, ettei se ole tehnyt tarpeellisia johtopäätöksiä siitä, ettei se ollut antanut tuomiota kohtuullisessa ajassa, ja tästä on huomautettava, ettei valittaja väitä esittäneensä unionin yleiselle tuomioistuimelle mitään seikkaa, jonka perusteella voitaisiin ajatella, että kyseisellä oikeudenkäyntivirheellä on saattanut olla vaikutusta sen käsiteltäväksi saatetun asian ratkaisun sisältöön ja se voisi tästä syystä oikeuttaa riidanalaisen päätöksen kumoamisen.

87 Lisäksi on huomautettava, että kun otetaan huomioon tarve varmistaa unionin oikeuden kilpailusääntöjen noudattaminen, unionin tuomioistuin ei voi pelkästään sillä perusteella, ettei tuomiota ole annettu kohtuullisessa ajassa, antaa valittajalle mahdollisuutta kyseenalaistaa sakon perusteltavuus tai suuruus, kun valittajan kaikki valitusperusteet, jotka koskevat kyseisen sakon suuruudesta ja siitä toiminnasta, josta sakko on määrätty seuraamukseksi, esitettyjä toteamuksia, on hylätty (ks. vastaavasti em. asia Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland v. komissio, tuomion 194 kohta).

88 Tästä seuraa, että se, ettei tuomiota ole annettu kohtuullisessa ajassa tutkittaessa kannetta komission päätöksestä, jolla yritykselle määrätään sakkoa unionin oikeuden kilpailusääntöjen rikkomisesta, ei voi johtaa kyseisellä päätöksellä määrätyn sakon kumoamiseen kokonaisuudessaan tai osittain.

89 Valittaja on unionin yleisessä tuomioistuimessa vaatinut sille määrätyn sakon määrän alentamista niiden taloudellisten seurausten huomioon ottamiseksi, jotka sille ovat aiheutuneet oikeudenkäynnin liian pitkästä kestosta unionin yleisessä tuomioistuimessa, ja tästä on huomautettava, että tällaisella vaatimuksella on yhtäältä eri tavoite kuin oikeudenkäynnillä, jossa vaaditaan toimen kumoamista ja jossa vain valvotaan riidanalaisen toimen laillisuutta, ja se toisaalta edellyttää oikeudenkäynnin, jossa vaaditaan toimen kumoamista, yhteydessä huomioon otetuista tosiseikoista poikkeavien tosiseikkojen tutkimista. Tästä seuraa, että unionin yleinen tuomioistuin ei ole tehnyt oikeudellista virhettä katsoessaan valituksenalaisen tuomion 18 kohdassa, että sen käsiteltäväksi saatetun kumoamiskanteen yhteydessä riidanalaisen päätöksen laillisuutta voitiin arvioida ainoastaan niiden tosiseikkojen ja olosuhteiden perusteella, jotka komissiolla oli tiedossaan päätöksen tekemisajankohtana.

90 Unionin yleinen tuomioistuin on siis hylännyt perustellusti tehottomana Kendrionin esittämän väitteen tuomion antamista kohtuullisessa ajassa koskevan periaatteen loukkaamisesta.

91 Siltä osin kuin valittaja vaatii toissijaisesti unionin tuomioistuinta alentamaan samoista syistä, joihin se on vedonnut unionin yleisessä tuomioistuimessa, sille määrätyn sakon määrää, on huomautettava, että oikeuskäytännössä on aluksi samankaltaista tilannetta käsiteltäessä hyväksytty tällainen vaatimus prosessiekonomisista syistä ja tämän oikeudenkäyntivirheen korjaamiseksi välittömästi ja tehokkaasti ja alennettu siis sakon määrää (asia C-185/95 P, Baustahlgewebe v. komissio, tuomio 17.12.1998, Kok., s. I-8417, 48 kohta).

92 Myöhemmin oikeuskäytännössä on sellaisen asian yhteydessä, joka koski komission päätöstä, jolla todetaan määräävän markkina-aseman väärinkäyttö mutta jolla ei määrätä sakkoa, katsottu, että se, että unionin yleinen tuomioistuin ei ole antanut tuomiota kohtuullisessa ajassa, voi johtaa vahingonkorvausvaatimukseen (ks. em. asia Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland v. komissio, tuomion 195 kohta).

93 Nyt käsiteltävä asia koskee tosin edellä mainitussa asiassa Baustahlgewebe vastaan komissio kyseessä ollutta tilannetta vastaavaa tilannetta. Unionille SEUT 268 artiklan ja SEUT 340 artiklan toisen kohdan nojalla esitetty vahingonkorvausvaatimus on kuitenkin – siltä osin kuin se voi kattaa kaikki tilanteet, joissa oikeudenkäynti on kestänyt kohtuuttoman kauan – tehokas ja yleisesti sovellettava korjauskeino tällaiseen loukkaukseen vetoamiseksi ja seuraamuksen määräämiseksi siitä.

94 Unionin tuomioistuimen on siis päätettävä, että siitä, että unionin tuomioistuimet loukkaavat perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan mukaista velvollisuuttaan ratkaista niiden käsiteltäväksi saatetut asiat kohtuullisessa ajassa, on määrättävä seuraamus unionin yleisessä tuomioistuimessa nostettavan vahingonkorvauskanteen yhteydessä, koska tällainen kanne merkitsee tehokasta korjauskeinoa.

95 Tästä seuraa, että vaatimusta, jolla pyritään saamaan korvausta siitä aiheutuneesta vahingosta, ettei unionin yleinen tuomioistuin ole antanut tuomiota kohtuullisessa ajassa, ei voida saattaa suoraan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi valituksen yhteydessä, vaan se on esitettävä itse unionin yleisessä tuomioistuimessa.

96 Niistä perusteista, joiden nojalla arvioidaan, onko unionin yleinen tuomioistuin noudattanut käsittelyaikojen kohtuullisuuden periaatetta, on huomautettava, että tuomion antamiseen kuluneen ajan kohtuullisuutta on arvioitava kuhunkin asiaan liittyvien olosuhteiden, kuten asian monimutkaisuuden ja sen, miten asianosaiset ovat menetelleet, perusteella (ks. mm. em. asia Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland v. komissio, tuomion 181 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

97 Oikeuskäytännössä on tältä osin tarkennettu, että merkityksellisten arviointiperusteiden luettelo ei ole tyhjentävä ja että mainitun ajan kohtuullisuuden arviointi ei edellytä asian olosuhteiden järjestelmällistä tarkastelua kunkin arviointiperusteen valossa, kun oikeudenkäynnin kesto vaikuttaa

perustellulta niistä yhden ainoan nojalla. Niinpä asian monimutkaisuudella tai kantajan viivästystä aiheuttavalla menettelyllä voidaan perustella oikeudenkäynnin ensi näkemältä liian pitkää kestoa (ks. mm. em. asia Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland v. komissio, tuomion 182 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

98 Näitä arviointiperusteita tutkittaessa on otettava huomioon se, että kun oikeusriita koskee sitä, onko kilpailusääntöjä rikottu, oikeusvarmuuden perusvaatimus, jota on sovellettava talouden toimijoihin, ja pyrkimys varmistaa, ettei kilpailu vääristy sisämarkkinoilla, ovat huomattavan merkityksellisiä paitsi valittajalle itselleen ja sen kilpailijoille, myös kolmansille, kun otetaan huomioon niiden henkilöiden suuri määrä, joihin asia vaikuttaa, ja kyseessä olevat taloudelliset intressit (ks. mm. em. asia Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland v. komissio, tuomion 186 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

99 Unionin yleisen tuomioistuimen on myös arvioitava sekä vahingon, johon on vedottu, todellisuutta että kyseisen vahingon ja riidanalaisen tuomioistuinmenettelyn kohtuuttoman keston välistä syy-yhteyttä tutkimalla tässä tarkoituksessa esitettyjä todisteita.

100 Tästä on korostettava, että silloin kun on kyse vahingonkorvauskanteesta, joka perustuu siihen, että unionin yleinen tuomioistuin on rikkonut perusoikeuskirjan 47 artiklan toista kohtaa, koska se ei ole noudattanut niitä vaatimuksia, jotka liittyvät tuomion antamiseen kohtuullisessa ajassa, unionin yleisen tuomioistuimen on SEUT 340 artiklan toisen kohdan mukaan otettava huomioon jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksissä samankaltaisiin rikkomisiin perustuvien kanteiden käsittelemiseen sovellettavat yleiset periaatteet. Unionin yleisen tuomioistuimen on tässä yhteydessä muun muassa selvitettävä, onko aineellisen vahingon lisäksi mahdollista yksilöidä sellainen aineeton vahinko, joka asianosaiselle on aiheutunut kohtuullisen ajan ylittämisestä ja josta olisi tarvittaessa määrättävä asianmukainen korvaus.

101 Unionin yleisen tuomioistuimen, jolla on toimivalta SEUT 256 artiklan 1 kohdan nojalla, on siis otettava kantaa tällaisiin vahingonkorvausvaatimuksiin ratkaisemalla asia sen oikeudenkäynnin, jonka kestoa on arvosteltu, taustalla olevan asian ratkaisseesta kokoonpanosta poikkeavassa kokoonpanossa ja soveltamalla tämän tuomion 96–100 kohdassa määriteltyjä arviointiperusteita.

102 Tämän jälkeen on todettava, että unionin yleisessä tuomioistuimessa käydyn oikeudenkäynnin kestoa, joka on lähes viisi vuotta ja yhdeksän kuukautta, ei voida oikeuttaa millään nyt käsiteltävän oikeusriidan taustalla olevalle asialle ominaisella seikalla.

103 On muun muassa selvää, että sen ajankohdan, jolloin kirjallinen käsittely päättyi komission jätettyä vuoden 2007 helmikuussa vastauksensa, ja sen ajankohdan välillä, jolloin suullinen käsittely aloitettiin vuoden 2010 joulukuussa, on kulunut noin kolme vuotta ja kymmenen kuukautta. Tämän ajanjakson pituutta ei voida selittää asiaan liittyvillä olosuhteilla, olipa kyse oikeusriidan monimutkaisuudesta, siitä, miten asianosaiset ovat menetelleet, tai oikeudenkäyntimenettelyyn liittyvien seikkojen ilmenemisestä.

104 Oikeusriidan monimutkaisuudesta valittajan nostaman kanteen, sellaisena kuin se on esitetty lyhyesti tämän tuomion 12 kohdassa, tutkinnasta ilmenee, että vaikka kanteen tueksi esitettyjä kanneperusteita oli tutkittava yksityiskohtaisesti, niihin ei liittynyt kuitenkaan erityisen suuria ongelmia. On totta, että viitisentoista riidanalaisen päätöksen adressaattia on nostanut kyseisestä päätöksestä kumoamiskanteen unionin yleisessä tuomioistuimessa, mutta tämä seikka ei kuitenkaan ole voinut estää unionin yleistä tuomioistuinta tekemästä yhteenvetoa asiasta ja valmistelemasta suullista käsittelyä alle kolmen vuoden ja kymmenen kuukauden kuluessa.

105 Asianosaisten menettelystä ja oikeudenkäyntimenettelyyn liittyvien seikkojen ilmenemisestä on todettava, että unionin yleinen tuomioistuin on vasta mainitun kolmen vuoden ja kymmenen kuukauden ajanjakson päätyttyä määrännyt vuoden 2010 joulukuussa prosessinjohtotoimesta

kehottamalla Kendrionia vastaamaan kirjallisesti erääseen kysymykseen. Valittaja vastasi siihen 12.1.2011 asetetussa määräajassa, eikä sen menettelyllä ole siis ollut mitään vaikutusta oikeudenkäynnin kokonaiskestoon.

106 Kun otetaan huomioon edellä esitetyt seikat, on todettava, että unionin yleisessä tuomioistuimessa käydyllä oikeudenkäynnillä on rikottu perusoikeuskirjan 47 artiklan toista kohtaa, koska siinä ei ole noudatettu niitä vaatimuksia, jotka liittyvät tuomion antamiseen kohtuullisessa ajassa, mikä merkitsee sellaisen oikeussäännön riittävän ilmeistä rikkomista, jonka tarkoituksena on antaa oikeuksia yksityisille (asia C-352/98 P, Bergaderm ja Goupil v. komissio, tuomio 4.7.2000, Kok., s. I-5291, 42 kohta).

107 Tämän tuomion 81–95 kohdassa esitetyistä seikoista seuraa kuitenkin, että neljäs valitusperuste on hylättävä.

108 Kaiken edellä esitetyn perusteella yhtäkään valittajan valituksensa tueksi esittämää valitusperustetta ei voida hyväksyä, joten valitus on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

109 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 184 artiklan 2 kohdan mukaan on niin, että jos valitus on perusteeton, unionin tuomioistuin tekee ratkaisun oikeudenkäyntikuluista.

110 Saman työjärjestyksen 138 artiklan 1 kohdan mukaan, jota sovelletaan työjärjestyksen 184 artiklan 1 kohdan nojalla valituksen käsittelyyn, asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut valittajan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja koska valittaja on hävinnyt asian, valittaja on velvoitettava korvaamaan komission oikeudenkäyntikulut, minkä lisäksi se on velvoitettava vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Valitus hylätään.

2) Kendrion NV velvoitetaan korvaamaan tästä valituksesta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

Allekirjoitukset